

ЦЕНТР ЕКСПЕРТИЗИ ДОБРОГО ВРЯДУВАННЯ

**м. Страсбург, 30 червня 2022 року
CEGG/PAD(2022)3**

Рекомендації стосовно формування політики з питань Плану відновлення місцевого самоврядування від наслідків війни

Резюме

Проект Плану відновлення, розроблений Національною радою з відновлення України від наслідків війни, містить розділ «Державне управління» та підрозділ «Місьцеве самоврядування»; останній є предметом цього звіту. Загалом, це добре структурований підрозділ, у якому викладено чотири виклики системі місцевого самоврядування, які посилюються внаслідок широкомасштабної агресії, розпочатої Російською Федерацією у лютому 2022 року.

Документом визначені цілі державної політики та засоби вирішення наявних проблем в коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі, що в цілому охоплює десятирічний період.

Найсерйознішими проблемами на місцевому рівні є демографічні втрати в громадах, які постраждали від військових дій та/або окупації (жертви, внутрішньо переміщені особи (ВПО)), руйнування фізичної інфраструктури, майна та бізнесу. Економічний спад мав вагомий вплив на місцеві бюджети, який, однак проявився нерівномірно по країні, коли одні території постраждали більше, ніж інші, посилюючи регіональні диспропорції.

У проекті Плану відновлення правильно ідентифіковано та запропоновано рішення деяких структурних проблем в організації місцевого самоврядування, частина яких є результатом незавершеності до початку масштабної агресії реформи місцевого самоврядування та адміністративно-територіальної реформи. Проект передбачає завершення цих реформ у середньостроковій перспективі шляхом закріплення розподілу повноважень та ресурсів по вертикалі (між рівнями місцевого самоврядування) та по горизонталі (між органами місцевого самоврядування і місцевими органами виконавчої влади).

У цьому звіті пропонується ряд додаткових невідкладних заходів, необхідних для пом'якшення проблем, які виникли внаслідок зміни чисельності населення та економічної структури громад. Деякі з цих заходів можуть бути реалізовані шляхом доопрацювання чинного законодавства щодо компенсацій для ВПО та компаній із постраждалих територій. Місцева податкова база, яка все ще існує, має бути захищена першочергово в цьому процесі.

По-друге, тимчасові заходи ре-централізації, які є зрозумілими під час війни, не повинні стати постійними атрибутами системи місцевого самоврядування. «Деполітизацію» діяльності на місцевому рівні слід розуміти лише у сенсі усунення ключових недоліків, але не як постійне домінування виконавчої влади над виборними органами.

Слід заохочувати та фінансово стимулювати сильніші форми міжмуніципального співробітництва, особливо навколо великих міст. Принципи «розумного» (смарт) та «зеленого» муніципального (просторового) планування мають стати основою для діяльності з відбудови, зокрема за підтримки Європейського Союзу.

Реформа служби в органах місцевого самоврядування, спрямована на стабілізацію здійснення публічних повноважень та підвищення її привабливості для висококваліфікованих кадрів, має здійснюватися в рамках загальнодержавних стратегій та нормативних актів (відповідно до трансформації служби в органах

місцевого самоврядування та державної служби у повноцінну професійну публічну службу), що охоплює всі відповідні аспекти, від найму та оплати праці до різних прав та обов'язків, включаючи етичні правила.

Необхідна ретельна оцінка правил і практик, що регулюють місцеві вибори, шляхом консультацій з усіма відповідними зацікавленими сторонами, включаючи Центральну виборчу комісію, перед організацією нових виборів після припинення дії воєнного стану та настання сприятливих умов.

Враховуючи взаємозв'язок галузевих розділів Плану відновлення та підрозділу «Місьцеве самоврядування», вбачається корисним залучити групу експертів/-ок з питань місцевого самоврядування до остаточного редагування проекту Плану для забезпечення узгодженості запропонованих заходів.

Вступ

1. 21 квітня 2022 року Указом Президента України [№ 266/2022](#) було створено Національну раду з відновлення України від наслідків війни з метою розробки комплексної дорожньої карти відновлення в контексті війни та у повоєнний період. Ця дорожня карта стосується великої кількості сфер соціально-економічного життя та містить окремий напрям стосовно розвитку місцевого самоврядування, спрямований на досягнення чотирьох цілей.
2. Комітет Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування звернувся до Центру експертизи доброго врядування Ради Європи із запитом надати висновок щодо підрозділу Плану відновлення за згаданим напрямом у світлі його відповідності Європейській хартії місцевого самоврядування та належній практиці.
3. Ці Рекомендації були підготовлені з використанням матеріалів консультантів Центру експертизи доброго врядування Ради Європи (національний консультант Маркіян ДАЦИШИН та міжнародний консультант Сорін ЮНІЦЕ) в рамках Програми «Децентралізація і реформа публічної адміністрації в Україні» та з внеском проекту «Підтримка прозорості, інклюзивності та чесності виборчої практики в Україні – Фаза III». Документ також враховує результати консультацій з представниками/-цями національних зацікавлених сторін та експертного середовища, проведених у червні 2022 року (список додається).

Контекст

4. Триваюча широкомасштабна військова агресія Російської Федерації проти України, розпочата в лютому 2022 року, вплинула, серед іншого, на демократичне врядування в Україні на всіх рівнях, включаючи і позитивну динаміку децентралізації. Ця реформа розпочалася у 2014 році і дала значні результати, особливо в територіальному об'єднанні та фіскальній децентралізації: на базовому рівні кількість органів місцевого самоврядування зменшилась у 7,5 рази (з понад 11 тис. до 1470) і вони стали відповідальними за понад 31% усіх публічних видатків (12,5% ВВП). За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), це ставить рівень децентралізації України вище середнього по ОЕСР 36. Територіальне об'єднання, яке відбувалося поступово та переважно на добровільній основі, йшло паралельно з передачею додаткових повноважень та ресурсів на місцевий рівень, як від центру, так і від «старих» проміжних рівнів врядування (районів).
5. На початку 2022 року у сфері місцевого самоврядування та публічної адміністрації загалом все ще були наявні недоліки, в тому числі щодо розподілу повноважень, відповідальності та ресурсів між виборними органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади (деконцентрованими органами державної влади); адміністративного нагляду для забезпечення законності місцевих актів; служби в органах місцевого самоврядування; статусу та відповідальності місцевих виборних представників/-ць (перелік недоліків не є вичерпним). Особливо важливою є наглядова функція держави:

вона має відповідати основоположним принципам, закріпленим у Хартії: законності, функціональної автономії та пропорційності (домірності)¹. Така система нагляду, що базується на договірній логіці, сумісній із стратегічним баченням децентралізації, дуже відрізняється від старого командно-адміністративного державного контролю, який раніше спричиняв високий ступінь втручання у місцеві справи.

6. Війна ускладнила весь процес децентралізації, оскільки нинішнє становище громад сильно різниться в залежності від того, наскільки вони віддалені від лінії фронту та наскільки вони постраждали від воєнних дій. З іншого боку, серед українських практиків/-кинь існує чіткий консенсус щодо того, що реформи попередніх років, які надали місцевим посадовим особам більше відповідальності та ресурсів, сприяли підвищенню стійкості і спротиву громад у складних обставинах сьогодні. Особливо при реалізації нових для них функцій із забезпечення постачання для Збройних сил України (Сил територіальної оборони) та розміщення ВПО, а також продовження надання основних послуг населенню в громадах, які сильно постраждали від конфлікту. Це було відзначено та схвально оцінено багатьма опитаними особами, які наголошували, що переважна більшість органів місцевого самоврядування продовжують функціонувати, в тому числі перебуваючи на передовій і навіть в окупації. Таким чином, українська влада підтвердила свою рішучість продовжити реформи з оновлення адміністративно-територіального устрою (на місцевому та субрегіональному рівнях), і водночас вирішувати вищезгадані недоліки, які лишались не вирішеними на початку 2022 року.

7. Виклики для цього процесу реформ, створені широкомасштабною російською агресією, є серйозними: 13 мільйонів осіб були переміщені², з них майже 8 мільйонів виїхали з України³, а решта мігрували всередині країни, переважно в безпечніші райони на заході країни. За різними оцінками, понад 1500 компаній подали заявки на урядову програму переміщення, з них 510 вже перенесли своє виробництво на захід із постраждалих від війни регіонів⁴; цього року ВВП знизиться на 45%⁵, а надходження з основних місцевих власних джерел (плата за землю, рента за землю тощо) зменшуються на 38%. Як наслідок, місцеві бюджети змінили свою структуру, стаючи більш залежними від трансфертів з центрального бюджету. У деяких місцях важко скликати засідання місцевих рад, оскільки депутати/-ки можуть бути відсутні у громаді, а відносини між виборними органами влади та військовою адміністрацією, які загалом співпрацюють, є новою реальністю, за якою необхідно уважно стежити. Виборча система на місцевому рівні впливає на політичний ландшафт: у деяких випадках склад рад не відображає вибір більшості, позаяк перевагу отримали списки провідних партій, як це повідомили деякі опитані.

8. Найскладнішим аспектом останніх місяців залишається тенденція посилення розбіжностей в становищі муніципалітетів, притому від бойових дій та/або окупації російськими військами найбільше постраждали громади на сході, півдні та північному сході країни. Відтік компаній і людей працездатного віку призвів до того, що громади в середньому стали ще «старішими», більш залежними від соціальної підтримки та зі

¹ [CoE Opinion CEGG/LEX\(2020\)5](#)

² <https://www.unhcr.org/ua/en/internally-displaced-persons>

³ <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

⁴ <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d105eb30-9405-476c-90d8-822e8eec8199&title=Ponad500-UkrainskikhPidprimstvPeremischenoVRamkakhProgramiRelokatsii>

⁵ World Bank

зменшеною дохідною частиною місцевих бюджетів, яка може становити до мінус 90% в частині доходів від компаній, які все ще діють, і до мінус 50% у частині місцевих доходів у порівнянні з довоєнним рівнем.

Відповідь національної влади

9. План відновлення покликаний відповісти на ці виклики. Було створено робочу групу «Державне управління», у складі якої діє підгрупа «Місцеве самоврядування» з загальним баченням, що досягнуті до війни позитивні результати, мають бути закріплені та продовжені. План відновлення за напрямом «Місцеве самоврядування» поділений на три етапи: короткостроковий (до кінця 2022 року), середньостроковий (2023-2025 роки) та довгостроковий (2026-2032 роки). Він має чотири основні цілі:

- 1) Оновити адміністративно-територіальний устрій з огляду на виклики, що постали перед місцевим самоврядуванням та місцевими органами виконавчої влади;
- 2) Закріпити розподіл повноважень місцевого самоврядування на всіх рівнях, а також з місцевими органами виконавчої влади;
- 3) Запровадити дієву та гнучку систему підготовки та просування працівників/-ць органів місцевого самоврядування і таким чином сформувавши привабливі та сприятливі умови роботи на публічній службі;
- 4) Удосконалити виборчу систему місцевих виборів.

10. Рада Європи вітає це стратегічне бачення, розраховане на десятиліття вперед, і готова підтримати продовження процесу децентралізації з метою досягнення більшої автономії та стійкості на місцевому рівні. Рада Європи також вважає обнадійливим те, що План відновлення пропонує диференціацію в аналізі та ступені ураження муніципалітетів, при цьому інтервенції (пропоновані дії – прим. перекладача) відкалібровані за типами територій залежно від ступеня впливу війни: окуповані території; прифронтна зона; допоміжна зона; і західні частини країни.

11. Такий підхід відображає основні зміни в демографічній та економічній структурі в Україні. Передбачаються й інші заходи, наприклад, посилене використання інформаційних технологій в управлінні громадами та регіонами, що може сприяти утриманню професійних людей на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування або взаємодії з особами та компаніями, навіть якщо фізичний контакт є проблемним.

12. Загалом кажучи, питання місцевого самоврядування охоплюють низку розділів проекту Плану відновлення (такі як оподаткування, бюджетна політика, регіональний розвиток, відновлення інфраструктури). Поки ці галузеві напрями відповідають на питання «що потрібно зробити?», розділ щодо місцевого самоврядування зосереджений на тому, «як це зробити?».

Висновки та рекомендації

13. Відповідно до логіки Плану відновлення, середньо- та довгостроковий процес реформ має супроводжуватися невідкладними заходами, спрямованими, наприклад, на підтримку постраждалих підприємств та ВПО, які необхідно адаптувати до мінливих потреб громад та можливих змін обстановки на фронті. У цьому ж ключі важливим є продовження надання місцевих публічних послуг у всіх населених пунктах.

14. В короткостроковій перспективі:

- a) Слід переглянути та зробити більш гнучким існуюче законодавство щодо компенсацій та підтримки ВПО, враховуючи різні ситуації, що виникли за останні чотири місяці; у системі компенсацій є багато обмежень, які були виправдані до лютого 2022 року, але втратили релевантність опісля. Люди з таких громад, які перебували в окупації або військовій блокаді в останні місяці, а потім були звільнені/деблоковані, хоча і не були переміщені в прямому розумінні, у багатьох випадках зазнали такого рівня знищення майна та джерел доходу, який порівняльний зі станом ВПО.
- b) З іншого боку, муніципалітетам із не постраждалих територій, але які приймають ВПО у школах та інших закладах, слід допомогти впоратися з ситуацією та забезпечити простір для початку навчального року у вересні 2022 року. Також важливо стимулювати економічну активність для створення робочих місць для цих категорій населення.
- c) База власних ресурсів муніципалітетів, і насамперед місцева податкова база, яка сильно постраждала від війни, має бути максимально захищеною. Якщо будуть створені економічні стимули для бізнесу в постраждалих районах, у тому числі у вигляді зон без оподаткування або загального зниження податків, це не повинно відбуватися за рахунок місцевих бюджетів, оскільки муніципалітети мають менше фіскальних і монетарних інструментів, ніж уряд, щоб долати негативні наслідки економічних спадів.
- d) Убезпечення бази місцевих доходів від серйозних потрясінь також є засобом захисту місцевих публічних службовців/-виць та їхніх зарплат. Муніципалітетам, які втратили непропорційно багато (порівняно з іншими – прим. перекладача) людей, мають отримати компенсації їхніх втрат частини податку на доходи фізичних осіб, а трансферти мають бути нецільовими, точно так само, як і недоотримані доходи.

15. В середньо- та довгостроковій перспективі:

- e) Виняткові заходи повинні бути чітко обмежені в часі та не створювати «культури підпорядкування» між місцевою виборної владою та державною владою «на місцях», не залежно від того, чи є вона військовою або цивільною. Нинішня військова адміністрація не повинна функціонувати як прототип майбутньої «префектури», тобто тієї, що здійснюватиме нагляд з боку держави за

законністю діяльності місцевого самоврядування, незалежно від того, як буде називатися установа.

- f) Розмежування повноважень та відповідальності між місцевою виборною владою та державною владою має бути передбачено та чітко втілено в новому законодавстві та нормах; це стосується як місцевого, так і обласного рівнів. Внесення змін до Конституції неможливе за умов воєнного стану, але це не перешкоджає проведенню дискусій та переговорів для того, щоб ці зміни були спрямовані в правильному напрямку та були швидко формалізовані, коли ситуація нормалізується. Наприклад, необхідно переглянути повноваження центральних органів влади щодо встановлення тарифів на місцеві послуги.
- g) Перевага, яку здобули мери над радами, може бути виправдана воєнним станом, але не повинна стати постійною ознакою системи місцевого самоврядування без чіткої правової основи. Було б корисно краще визначити в Плані відновлення, що означатиме «зниження політичної складової» на всіх рівнях врядування на практиці, щоб уникнути відступу від принципів, закріплених у Хартії.
- h) Спостерігається явна тенденція до ре-централізації (більше повноважень передано від місцевого самоврядування до військової державної адміністрації), що зрозуміло в умовах кризи, але це створює ризики для досягнень реформ. За словами опитаних, у ряді випадків стійкість місцевої влади була вищою, а її дії ефективніші, ніж військової державної адміністрації. Це було очевидним у метрополійних територіях (наприклад, у Києві), де війна зробила більш помітною взаємну залежність сусідніх громад як в частині організації військової оборони, так і точки під час заходів із відновлення.
- i) Громадам навколо великих міст буде важко економічно відновитися без допомоги їхніх сусідів. Це створює умови для швидшого зміцнення метрополійних зон («агломерацій») та необхідного перегляду ролі районів та областей. Опитані зауважили, що нинішні метрополійні зони є корисними в умовах війни, оскільки вони сприяли ситуативному співробітництву між громадами, однак вони страждають від фрагментації повноважень (особливо між Києвом та Київською областю) та дезінтегрованого (неузгодженого – прим. перекладача) містобудівного планування сусідніх муніципалітетів.
- j) Фінансові трансферти можуть використовуватися як стимул для злиття або тісніших форм міжмуніципального співробітництва навколо великого міста або на решті території. Стратегічне планування, включаючи містобудівне планування метрополійних територій, має важливе значення для успіху відновлення.
- k) З точки зору політики регіонального розвитку, багато європейських країн протягом останніх двох-трьох десятиліть проводили експерименти з регіональним управлінням, іноді повсюдно, а іноді на пілотній основі. Дивлячись на численні європейські приклади, можна зробити висновок, що навіть при всеосяжній культурі децентралізації, існують варіанти: країни можуть децентралізувати більше на місцевий або регіональний рівень, але не обов'язково на обох рівнях одночасно. Необхідний якісний, чіткий і

взаємоприйнятний вертикальний розподіл повноважень між новими громадами та виборними органами влади на обласному рівні; де останні представляють ядра регіонів України NUTS II за зразком ЄС.

- l) У районах, визначених для післявоєнної відбудови, швидкість дій має бути узгоджена з необхідністю забезпечення мінімуму розумного міського просторового планування з урахуванням питань екології, партисипативного планування та бюджетування. Слід прийняти довгострокову політику, яка заохочує термоізоляцію будівель, низьке споживання енергії та відхід від викопного палива, навіть якщо її впровадження буде проводитися поступово протягом багатьох років залежно від наявних ресурсів. Такий підхід має перевагу та потенціал синхронізації зі стратегіями ЄС а, отже, полегшить отримання фінансової підтримки з боку Євросоюзу.
- m) Проблема людських ресурсів в місцевому самоврядуванні є важливою з огляду на всі аспекти, визначені проектом Плану відновлення: прийом на роботу, оплата праці, мотивація, професійний престиж, етичні стандарти. Проте реформа служби в органах місцевого самоврядування має стати складовою ширшого спектру зусиль національного рівня щодо створення публічної служби як частини реформи публічного управління, оскільки багато викликів та потенційних рішень для неї подібні до тих, що застосовуються на центральному рівні. Принаймні відбір, просування по службі та система заробітної плати зазвичай визначаються загальними національними нормами в той час, коли точні вимоги та коефіцієнти можуть відрізнятися, а правила протидії конфлікту інтересів та несумісності є частиною одного набору законів та механізмів перевірки.
- n) Для забезпечення представництва в місцевих радах шляхом вільних і чесних виборів важливо враховувати не лише діючу виборчу систему, яка буде використовуватися після завершення режиму воєнного стану та за наявності відповідних правових передумов. Необхідна ширша оцінка законодавчої та практичної бази щодо виборів шляхом залучення всіх зацікавлених сторін, включаючи Центральну виборчу комісію, з метою визначення правових та практичних передумов для організації виборів у повоєнному контексті. Це може включати, але не обмежуватися, оцінкою:
- правових підстав та передумов для призначення виборів,
 - питань щодо оновлення та обліку інформації про виборців,
 - реалізації активного та пасивного виборчого права,
 - можливості забезпечити рівні умови та належний процес адміністрування виборів у безпечному середовищі.

Така оцінка допоможе визначити пріоритетні кроки, які має здійснити національна влада, щоб забезпечити проведення майбутніх виборів відповідно до європейських виборчих стандартів та належних практик, у тому числі

відповідно до Кодексу належної практики⁶ у виборчих справах та інших стандартів Ради Європи, а також рекомендацій міжнародних спостерігачів за виборами (ПАРЄ, Конгресу місцевих і регіональних влад, ОБСЄ/БДІПЛ) за результатами спостереження за виборами в Україні за останні роки.

- о) Громадська участь, гендерна рівність та залучення людей, які перебувають у вразливому становищі, мають забезпечуватися протягом всього періоду реалізації Плану відновлення. Стратегічні міжнародні документи, а саме Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 рр., Стратегія гендерної рівності Європейського Союзу на 2020-2025 рр. та ціль 5 Цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй, мають слугувати орієнтиром для інтеграції гендерної перспективи в процеси законотворчості та відновлення. Також слід керуватись рекомендаціями Урядової уповноваженої з питань гендерної політики, які містять інформацію про переваги та методологію впровадження гендерного підходу та участі жінок у розробці та реалізації програм відновлення.
- р) Нарешті, всі законодавчі ініціативи, передбачені Планом відновлення, є важливими, як і та робота з формування державної політики, що стоїть за ними, і адміністративні механізми для їх впровадження на практиці. Для реалізації будь-яких визначених структурних змін необхідні достатні ресурси і спроможність. Крім того, вбачається корисним залучити групу експертів/-ок з питань місцевого самоврядування до остаточного редагування проекту Плану для узгодженості запропонованих заходів.

Додатки

1. Список учасників/-ць проведених консультацій.
2. Перелік питань до обговорення під час консультацій.

⁶ [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)003-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)003-e)

Список учасників/-ць проведених консультацій

1. Анатолій ФЕДУРУК, Бучанський міський голова, Київська область.
2. Анатолій ТКАЧУК, національний експерт.
3. Андрій ДРАНЧУК, Хотинський міський голова, Чернівецька область.
4. Андрій ЛІТВИНОВ, радник Ірпінського міського голови, Київська область.
5. Геннадій ДИКИЙ, Білоцерківський міський голова, Київська область.
6. Інна СКЛЯР, виконавча директорка місцевої асоціації органів місцевого самоврядування “Київська агломерація”.
7. Любомир ЗУБАЧ, заступник Львівського міського голови.
8. Мирослав КОШЕЛЮК, національний експерт.
9. Оксана ПРОДАН, радниця з муніципальних питань голови Асоціації міст України, голови місцевої асоціації органів місцевого самоврядування “Київська агломерація” Віталія КЛИЧКА.
10. Олександр АТРОЩЕНКО, Чернігівський міський голова, Чернігівська область.
11. Олександр ГОНЧАРЕНКО, Краматорський міський голова, Донецька область.
12. Олександр СЕНКЕВИЧ, Миколаївський міський голова, Миколаївська область.
13. Олександр СЛОБОЖАН, виконавчий директор Асоціації міст України.
14. Олена БОЙКО, національна експертка.
15. Роман КІЗИМА, заступник директора Департаменту міської агломерації Львівської міської ради.
16. Сергій ШАРШОВ, генеральний директор Директорату з питань розвитку місцевого самоврядування, територіальної організації влади та адміністративно-територіального устрою Міністерства розвитку громад та територій України.
17. Валентина ПОЛТАВЕЦЬ, виконавча директорка Асоціації об’єднаних територіальних громад.
18. В’ячеслав НЕГОДА, заступник Міністра розвитку громад та територій України.
19. Віра КОЗИНА, національна експертка.
20. Віталій БЕЗГІН, народний депутат України, голова підкомітету з питань адміністративно-територіального устрою Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування.
21. Юрій ГАНУЩАК, національний експерт.
22. Юрій ЛУКАШЕВСЬКИЙ, директор Департаменту міської агломерації Львівської міської ради.

Перелік питань до обговорення під час консультацій

1. Які ключові проблеми та виклики для місцевого самоврядування під час воєнного стану? Які з них були актуальні і до війни?
2. Наскільки готовими до викликів війни виявилися укрупнені територіальні громади (новий адміністративно-територіальний устрій)? Як можна невідкладно посилити спроможність до спротиву органів місцевого самоврядування?
3. Деякі політики на центральному рівні говорять про певну «непослідовність» чи «розбалансованість» існуючої системи місцевого самоврядування в умовах воєнного часу та й у кризових ситуаціях загалом (конфлікт повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, неспроможність виконання окремих функцій, неефективність виконання повноважень). Як ви вважаєте, вони мають рацію?
4. Область та район: що б ви змінили на цих рівнях, щоб органи місцевого самоврядування функціонували краще, навіть до війни? Яку роль у вирішенні проблем воєнного часу відіграли районні та обласні державні/військові адміністрації? Наскільки вони допомогли органам місцевого самоврядування?
5. Чи існують проблеми у розмежуванні повноважень між державою та місцевим самоврядуванням? Наведіть приклади, якщо такі є.
6. Які завдання у сфері місцевого самоврядування мають бути визначені як пріоритетні у Плані відновлення України (з точки зору важливості для пост-воєнної відбудови)? Будь ласка, сфокусуйтеся на стратегічно важливих змінах.
7. Як у процесі відновлення громад забезпечити принцип «Відновлення краще, ніж було»? Як забезпечити швидкі зміни містобудівної документації (просторового планування)? Як можна збалансувати/узгодити суперечливі цілі швидкої відбудови, з одного боку, та уникнення неврегульованої, низькоякісної відбудови, з іншого боку (як щодо окремих об'єктів, так і в цілому міського простору)?
8. Якою ви бачите роль ОМС, передусім великих міст, в реалізації Плану відновлення України від наслідків війни? Чи для цього потрібні додаткові повноваження?
9. Як ви оцінюєте стан кадрового забезпечення органів місцевого самоврядування? Як проявився фаховий рівень працівників/-ць органів місцевого самоврядування під час війни? Які шанси на повернення працівників/-ць органів місцевого самоврядування, які виїхали з громади?
10. Чи є потреба у зміні виборчого законодавства на місцевих виборах? Які саме?
11. Наскільки в 2022 році знизилися доходи місцевих бюджетів в громадах, які не окуповані або знаходяться в безпосередній близькості від лінії фронту? Як оцінюєте перспективи до кінця 2022 року?
12. Наскільки фінансово обтяжливо для ОМС є внутрішньо переміщені особи (ВПО)? Що б ви змінили у способах підтримки, яку вони зараз отримують? Наскільки ВПО інтегрувалися у громади, які їх прийняли? Чи вони долучені до місцевих справ (як от волонтерство)?